

Lőrincz Lajosra (1935-2010) emlékezve

Lőrincz Lajos akadémikusra, a magyar tudomány kiemelkedő alakjára, az MTA Jogtudományi Intézetének kutatóprofesszorára, a Közigazgatási Jogi Osztály vezetőjére emlékezve, a szerkesztőbizottság Ferenczy Endre személyes jellegű írást adja közre.

*

Mondom Lajosnak: Milyen jól beilleszkedett egy kollégám az Intézetbe. Mire Lőrincz Lajos: „Az Intézetbe beilleszkedni nem nehéz.” Ez az a reflexió, ami mutatja a később akadémikussá választott ítélőképességét. Az ítélőképességét, ami olyan tulajdonság, mely kevesek sajátja, és amivel nem mindenki rendelkezik, aki azt hiszi magáról.

Így aztán főnök lett, mielőtt a tudományos köztisztület tagjai közé emelte, és ezt nagyon jól csinálta, már az Intézetben is, ahol a személyi állomány nem minden beosztottja volt annyira rendszeres, mint ő.

Mondom Lajosnak: Adtál egy határidőt ennek a munkának, meg kellene változtatni. Mire Ő: „Lehet három nappal kevesebb.”

Közép-Európában nem könnyű, mondják az olyanok, akik nyugatosnak érzik magukat, de neki sem volt az, most is látom, mert Ő meg, az én fogalmaim szerint, igazi közép-európai volt. Kemény, mert tudta: rögzös az a talaj, amin áll. Igyekezett bevetni azt, amit elhanyagoltnak látott, mint a magvető, és ahhoz is volt türelme, sok türelme, hogy előkészítse a terepet. Reveláció volt, amikor, kollégáival (Nagy Endre, Szamel Lajos) együtt a külföldi közigazgatás-tudomány irányzatairól szóló könyvüket¹ megjelentették; nekem akkor a ragyogó trükkű Tordai-Zádor mű jutott eszembe, az volt ilyen, az egzisztencializmusról.

Nem volt egzisztencialista, nem volt pápista, így – Tóth Károly munkája után – a református jogi kart indította fölfelé, ahogy Zlinszky János a Szentkirályi utcai – szép volt ezt látni – aztán találkozhattak is a IX. osztályon. Mindketten Magyarországiért dolgoztak. Munkájuk nem szűnik meg, a Viola utca nem múlik el, Lajos emléke olyan szépen él és világít nekünk, mint amilyen szépnek látja egy pápista a Pázmány dísztermének aranyozásait és csillárjait.

Nem, nem, Lajos nem volt barokkos, csak a barátságban. Ahogy szereti, ma is, Rácz Attilát, szobatársát, az nem múlik el; a tőle jövő óvás, tréfálkozó aggódása elkísér minket utunkon, amíg be nem futjuk pályánkat, végig.

Mondom Lajosnak: Jó ez a munkám. Jó – mondja Ő. Rá egy hétre visszaadja, tele van javításokkal. Mondom Lajosnak: Azt mondtad, jó. Akkor miért javítottál bele? Minek vagyok én főnök, ha nem javítok bele? – kérdezett vissza. Hétszer javítottam.

Jut eszembe a Pázmány díszterméről, Schweitzer József, Erdő Péter, Víz E. Szilveszter is előadott ott. A *Hit, erkölcs, tudomány* című könyv bemutatóját rendezték, és azon mondta a legidősebb: van olyan érvelés, amelyik

gondolatról gondolatra száll, mire mondta a legfiatalabb szerző: igen, elismerem, megfogott a skolasztikus érvelés, tényleg így gondolkodom, ez hatott rám.

Így van: mi, akik nem tudunk spontán jól írni, azoknak nagy kérdés, hogy egy írásnak milyennek kell lennie, itt Közép-Európában, skolasztikusnak vagy asszociatívnak. Lőrincz másképp ír: hol leíró, hol narratív. Megmondja miről ír, nem homályos, elkent a tárgy, kiszilabizálhatatlan, és azt is, mi a véleménye. Az aztán markáns. Nem puhít. Nem egy ide, egy oda. Igaz, ismerte az olasz szakirodalmat is, amely hajlamos a bőbeszédűségre, meg az amerikaiak.² Azok legjobbjainál ugyanis, illik kifejtetni, ami a használt terminus technikus, néhányunknak ez nehezebbre esik, ezért aztán kritikusaink szerint, nem is tudjuk hol is vagyunk és hova is akarunk eljutni írás közben, nem így Lőrincz Lajos.

Meg merjük kockáztatni, hogy például a politika és a közigazgatás, a gazdaság és a közigazgatás kapcsolatáról sehol sem ír barátságos szellemben. Sőt, inkább azokkal ért egyet, akik szerint a „politikai bürokráciának gyakran a közigazgatás és szenvedő alanya, a politikai és ideológiai érdekek és értékek alkalmanként túlságosan közvetlenül befolyásolják a közigazgatást.”³ Tíz oldallal később még keményebben intézi el a politikát. „Amíg bizonyos kérdésekben a szocialista országok kormányai a politikának kiszolgálói, adminisztrátorai, a gazdaság irányításának kérdésében – amellett, hogy a gazdaságpolitika alapvető kérdései is a párt központi szerveiben dőlnek el – a *stratégiai jelentőségű kérdéseket kézben tartva* (kiemelés F. E.) az operatív irányítás végzésére tehermentesítő szerveket, vagy szervezeteket hoznak létre.”⁴ A fenti narráció az egyik legszebb példája a finom, de „hard” iróniának: a szerző leírja, hogy a gazdaságpolitika a politikai szervek irányítása alatt áll, azonban ami a legfontosabb – a stratégia – az a kormányzat kezében van. Ennél elegánsabban aligha igazolhatta volna saját álláspontját, amely szerint „[...] a közigazgatás az államhatalmat *külsőleg* (kiemelés F. E.) jeleníti meg.”⁵ Majd így folytatja gondolatmenetét, újból (logikai úton levezetett) védőernyőt tartva az egyik nyilvánvalóan hozzá közel álló tudományos kutatási területe fölé. „Ebből következik, hogy a közigazgatás hibái *nem feltétlenül* (kiemelés F. E.) önmaga funkcionálásából erednek.” Megengedően aztán a következőket írja: „Ez ugyan semmiféleképpen nem mentesítheti a közigazgatást saját funkcióinak hiányos ellátásából adódó felelőssége alól, de nyilvánvalóvá teszi azt, hogy a közigazgatás megjavítása hatékonyan csak az államhatalom egészének további fejlesztésével érhető el.”⁶

² LŐRINCZ L.: Az amerikai közigazgatás kutatásának irányzatai. In: *Közigazgatás-tudományi antológia* (szerk.: Lőrincz L.) 1.kötet. Unió kiadó, Budapest, 1994. 11–37.

³ LŐRINCZ L.: *A magyar közigazgatás: dilemmák és perspektíva*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1988. 37.

⁴ *I. m.*: 47. old.

⁵ LŐRINCZ L.: *A közigazgatás jellege és határai*. Budapest, 1978. (Akadémiai doktori értekezés) 23.

⁶ *Uo.*

¹ LŐRINCZ L. – NAGY E. – SZAMEL L.: *A közigazgatás kutatásának tudományos irányzatai*. KJK, Budapest, 1976.

A politikai szervek és a közigazgatás viszonyát valahogy úgy találja elénk, mint amelyben ez utóbbi az intelligensebb, mert a nagy időszerű kérdéseket, már csak tradícióinál fogva és tapasztalataira tekintettel, jobban felismeri. Olvasva tanulmányait a közigazgatás Orlandoként tűnik fel előttünk, amely évszázadok óta – változva ugyan – de ugyanaz; és amely mindig előnyösebbként jön ki a társadalom más nagy alapvető elemeivel (politika, gazdaság) való összehasonlításból. Az olvasóban olyan vélekedés alakul ki egy idő után, hogy ami politika az pejoratív értelmű, amíg a politikai jelző fel nem tűnik a közigazgatás mellett. A közigazgatás „politikai arculata”, mint pozitív tartalmú szerkezet jelenik meg a szerzőnél, sőt egy helyen⁷ „politikai intézményként” aposztrofálja a közigazgatást.

Volt egy világképe arról milyen hazát akar, és abban milyen közigazgatást. Nagyon jól együttműködött az egyik miniszterelnökkel, mondta Lajos, mert az is karakteres volt, formát kerestek a rendszerváltás után. Nem volt könnyű, mesélte minap, modortalan politikusokkal került szembe. „Ott is hagytam őket.” – zárta le a beszélgetést.

Bele mert csapni a levesbe, ez sokszor meglepett, gondolom, ezzel nem állok egyedül. Most nem arra gondolok, amikor már tekintély volt, és én nem is ismerem azokat a csatákat, amiket az Államigazgatási Főiskola alapítása idején folytatott. Nem olyan embernek ismerem, aki panaszával leönti környezetét, volt benne valami visszafogottság, ami a nehézségek kidekorálását illeti, amiben látok közös vonást azokat illetően, akiknek a szeretete az Intézet iránt határtalan.

A szeretet, a ragaszkodás, a türelem és a nagyvonalúság, ez a tartalma, azt hisszük, a Pál apostoli intelmeknek. Ez a tartalom megvolt lényében, még egyszer mondjuk, nem áll és nem állt ezzel egyedül az Intézet Peepekornhoz hasonlítható személyiségei között; legalábbis Peschka szerint a Varázshegyben Peepekorn a személyiség, ebben sem tévedett.

Lőrincz Lajos is elment a hozzá hasonló nagyok közé a varázshegyi Davosba, ott van Settembrini és Naphta társaságában, úgy tudjuk Korsós Antal is átjött a Tonio Krögerből, finom takarókban élvezik a ragyogó svájci napsütést.

Egyik kutatónk szokta mondogatni: jó, ha az embernek van egy svájci útlevél a zsebében. Soha nem gondoltam, hogy ott van náluk is.

Mint mindig, mi, most is gondolunk Rátok, Ti eggyel többen vagytok, mi kevesebben, nekünk fáj...

Tudjuk, nem szeretitek, ha siratjuk magunkat. Ha tesszük, nem fogjuk leírni, hanem igyekszünk a töletek kapott szellemi örökséggel jól sáfárkodni, hogy aztán legyen mit átadni az utánunk következőknek, hogy úgy, mint Ti, és úgy, mint Te, Lajos, az ország javára munkálkodjunk.

Ferenczy Endre
tudományos főmunkatárs

⁷ LŐRINCZ: *Magyar közigazgatás: dilemmák és perspektíva. I. m. 14.*